

DÜRER OWNER MEHMED HAFİD EFENDİ AND HIS CHARTER OF WAQF

DÜRER SAHİBİ MEHMED HAFİD EFENDİ VE VAKFİYESİ

Yakup YILMAZ¹

Abstract

It is consecrated at waqf belonging to Mehmed Hafid Efendi, H. 1220 (M.) dated, 145,9 m² land and inside 7 doored shop, on Hakimzade Ali Paşa Camii, İstanbul; 146,8 m² land and inside workplace; 73520 m² land and inside farm kiosk and gardens at Üsküdar Bulgurlu Büyük Çamlıca; 11028 m² land and inside farm, kiosk and gardens at Kâğıthane; besides working order is came out; at second waqf H. 1225 (M.) dated, 3.000 piaster; 206,8 m² land and building at Ebu Eyyüb el-Ensari Ward; at same ward 11 m² land and place of alcove; at same ward 32,6 m² land; at same ward 24 m² land, 180 pale and 273,6 m² land and farm-kiosk hired to Huma Hatun Waqf; besides altogether with 2264 volume books, 20 pieces hat works.

Key Words: Charter of a waqf, Hafid Efendi, the waqf of land, mansion and book.

Özet

Mehmed Hafid Efendi'ye ait 1220 (H.) tarihli Vakfiye'de İstanbul Hakimzade Ali Paşa Camii civarında 145,9 m² arsa ve arsa üzerinde 7 kapılı dükkân; aynı yerde 146,8 m² arsa ve arsa üzerinde işyeri; Üsküdar Bulgurlu Büyük Çamlıca'da 73520 m² arsa ve üzerinde çiftlik köşk ve bağlıklar; Kâğıthane'de 11028 m² arsa ve üzerinde çiftlik köşk ve bağlıklar vakfedilmiş, işletme talimatı sunulmuş; 1225 (H.) tarihli ikinci vakfiyede 3.000 kuruş; Ebu Eyyüb el-Ensari Mahallesi'nde 206,8 m² arsa ve bina; aynı mahallede 11 m² arsa ve cumba yeri; aynı mahallede 32,6 m² arsa; aynı mahallede 24 m² arsa, 180 akça ile Huma Hatun Vakfına kirali 273,6 m² arsa ve çiftlik köşk vakfedilmiştir; ayrıca toplam 2264 cilt kitapla 20 parça hat çalışması vakfedilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Vakfiye, Hafid Efendi, arsa, konak ve kitap bağışı

¹ Yrd. Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, yilmazyakupbey@gmail.com.

Giriş

Sözlükte “durmak; durdurmak, alıkoymak” anlamındaki **vakıf (vakf)** kelimesi terim olarak “bir malın mâliki tarafından dinî, içtimaî ve hayrî bir gayeye ebediyen tahsisi” şeklinde özetlenebilecek hukukî bir işlemle kurulan ve İslâm medeniyetinin önemli unsurlarından birini teşkil eden hayır müessesesini ifade eder (Günay, 2012, s. 475).

Vakıf, İslam medeniyeti dairesinde insanlığa hizmet imkân ve yollarındandır. İnsan hayatta iken ve öldükten sonra vakıflar sayesinde sadaka-yı cariyesi devam etmekte, bu inançla Müslümanlar varlıklarını vakfetmek için hayır yolunda yarışmaktadır.

Vakfa dair vâkıfın takrir ve hâkimin mürâfaa ve hükmünü havi tanzim olunan hüccet şeklinde tanımlanan vakfiyeler, çoklukla şu fıkraları ihtiva eder (Berki, 1965, s. 57):

1. Allah'a hamd ü sena ve vakfın ecr ü sevabı hakkında varid olan ayet ve hadisler
2. Vakfolunan mallar
3. Vakfolunan malların nasıl idare olunacağı
4. Varidatın sarf yeri
5. Vakfın kimler tarafından idare olunacağı
6. Hâkimin vakfın sıhhat ve lüzumuyla ilgili hükmü
7. Nihayet tarih ve vakfiyenin üst tarafında hâkimin mührü

Mehmed Hafid Efendi [Âşir Efendi-zade]

Osmanlı Devletinin sivil toplum kuruluşu olan, zenginle fakir arasındaki açığı kapatan, canlı cansız bütün değerleri korumayı ve yaşatmayı hedefleyen vakıflardan birini de Mehmed Hafîd Efendi kendi kurmuş, bu yolla hizmette bulunmuş bir şahsiyettir.

Mehmed Hafîd Efendi, ailesinden kalan miraslar ve devlet kademelerindeki hizmetlerinin karşılığı olarak kazandıklarından bir kısmını vakfederek hayır yolunda yarışan şahsiyetlerden olmuştur.

Kitap sevdasıyla ve kütüphaneciliğiyle, vakıfçı özelliğiyle tanınan Mehmed Hafîd Efendi'nin doğum tarihi hakkında kesin kayıt bulunamamıştır (Parmaksızoğlu, 1952, s. 86). Mehmed Hafîd Efendi, Kastamonu vilayetinin Gürle köyünden çıkan Ammârzadeler adıyla tanınan bir aileye mensuptur. Büyük dedesi Ammârzade Mehmed Ağa, dedesi I. Mahmud devri reisülküttaplarından Mustafa Efendi [ö. 1748], babası 1798-1801 yılları arasında şeyhülislam olan Mustafa Âşir Efendi'dir [ö. 1804] (İpşirli, 1992, s. 8-9). Ailenin hemen her bir ferdi ilim ve irfanla meşgul olmuştur. Mustafa Âşir Efendi, kütüphanesiyle de şöhret olmuş bir şahsiyettir (Erünsal, 1992, s. 9), kabri de Eminönü Bahçekapı'daki kütüphanesindedir (Süreyya, Sicill-i Osmânî, 1996, s. 329).

Ünlü Reisülküttâb Mustafa Efendi'nin torunu olduğu için Torun Efendi diye şöhret kazanmış, sonra devrin Arapçacılık geleneği dolayısı ile torunun Arapçası olan **hafid** kelimesiyle adlandırılarak Hafid Efendi diye tanınmış ve asıl adı unutulmuş böylece meşhur olmuştur (Atsız, 1970, s. 312).

Mehmed Hafid Efendi, ailesinin yüksek bir mevkide bulunması ve ilim irfan ehli kişiler olması hasebiyle iyi bir eğitim görmüştür. Medrese eğitimini tamamladıktan sonra rûûs alarak medreselerde ders verme yetkisine sahip olmuştur. Mevleviyet rütbesiyle

Temmuz / Ağustos 1789'da Eyüp mollalığına atanmıştır. 1 Ekim 1797'de Bursa, Temmuz 1798'de Mekke payeleri verilmiştir. Mustafa Âşir Efendi'nin şeyhülislam olmasından sonra da Nisan 1799'da İstanbul kadılığına getirilmiştir. 4 Ekim 1807'de Anadolu kazaskeri olmuştur.

Mehmed Hafîd Efendi siyasi olarak Kabakçı isyanından sonra kendisini gösterir. Yeniçerilerin yerine kurulan Nizam-ı Cedid ordusu aleyhinde duruş sergilemiştir. Şeyhülislam Topal Ataullah Efendi ile beraber hareket etmiş, Şeyhülislam'ın emirlerini yerine getirmiş, III. Selim'in hal'ini tebliğ eden şahıs olmuştur. III. Selim'i tahta yeniden geçirmek isteyenlerin başarısı neticesinde Mehmed Hafîd Efendi ve avanesi cezalandırılmış, 7 Mayıs 1808'de azledilip Kastamonu'ya sürgün edilmiştir. Alemdar Mustafa Paşa'ya bir cariye takdim edince az müddette serbest bırakılmıştır (Süreyya, Sicill-i Osmânî, 1996, s. 558-559). Bu tip hadiseler Mehmed Hafîd Efendi'nin siyasetten asla uzak durmadığının bir göstergesi sayılabilir.

Mehmed Hafîd Efendi II. Mahmud'un affetmesi sonucu 5 Şubat 1809'da İstanbul'a dönmüş, 1810 yılında tekrar Rumeli Kazaskerliği görevine getirilmiştir.

Mehmed Hafîd Efendi, Rumeli Kazaskerliği görevinde iken 21 Aralık 1811 tarihinde cumartesi günü hummadan (Süreyya, Sicill-i Osmânî, 1996, s. 559) vefat etmiştir. Cenazesi Âşir Efendi Kütüphanesi haziresine defnedilmiş, buradan da Molla Gürani Mezarlığı'na taşınmıştır. Vefatı için şu mısralar kayda geçirilmiştir:

Kıldı huldi Hafîd Efendi makâm

ve

Kıldı Hafîd Efendi me'vâ-yı Adn'e rihlet

Mehmed Hafîd Efendi, resmi görevinin yanında bazıları günümüze kalmış, bazıları kaybolmuş eserler de kaleme almıştır:

1. Kitâbu Câmîu fî Hakki 'l-Hilâfeti ve 's-Saltanat: Hilafet ve saltanat makamının kutsallığı ve itibarı hakkında genç yaşlarında kaleme aldığı eseri III. Mustafa'ya sunmuştur. Topkapı Sarayı, Revan Kütüphanesi 392'de kayıtlıdır. Arapça bir eserdir.

2. Mihâh-ı Miyâh: M. 1798 tarihli, İstanbul'un çeşme ve kaynaklarının anlatıldığı bir eserdir. Hafîd Efendi 298 numarada kayıtlıdır. 11 yaprak 17 satırlıdır. Ayrıca Kasıdecizade 716'da da mevcuttur. Eser ölümünden sonra M. 1856 yılında Matbaa-yı Amire'de basılmış olup örneği Ali Emiri Tıb 614'te mevcuttur. Daha sonra özel olarak Nevzat Kaya eserin sadeleştirilmiş haliyle beraber tıpkıbasımını da yapmıştır (Kaya, 2006). Türkçe bir eserdir.

3. Sefînetü 'l-Vüzerâ: Küçük Hüseyin Paşa'ya sunulan Osmanlı denizcilik tarihi ve kaptan-ı deryalarla alakalı bir eserdir. M. 1792 yıllarından sonra yazılmış olmalı. Hafîd Efendi Kütüphanesi 245 numarada kayıtlı, 12 yaprak, 21 satırlıdır. Başkaca İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi 40 numarada kayıtlı bir nüsha daha vardır (Parmaksızoğlu, 1952, s. 3-11). Türkçe bir eserdir.

4. ed-Dürerü 'l-Müntehabâti 'l-Mensûre fî Islâhi 'l-Galatâti 'l-Meşhûre: M. 12 Nisan 1804 tarihli ünlü galat sözler sözlüğüdür. Esad Efendi 02862, E.H. 2043 ve E.H. 2044 numarada kayıtlıdır. Galat sözlerin asılları ve doğruları hakkında, gerektiği yerde ayrıntılı bilgiler vererek anlattığı genişçe ve en önemli eseridir. Tarafımızdan neşredilmiştir. Hafîd Efendi asıl şöhretini de bu eserle kazanmıştır. Türkçe bir eserdir.

5. Şerhu Hadîsi Erba'in veya Kırk Hadis Şerhi: Kırk hadis çeviri ve şerhidir. Hafîd Efendi 29M numarada kayıtlıdır. 29 yaprak 13 satırlıdır. M. 1807 tarihinde yazılmıştır. Arapça bir eserdir.

6. el-Hâşiyeti li-Muhammed Hafîd alâ Hâşiyeye alâ Mîru 't-Tehzîb veya **Şerhu Tehzîbi'l-Mantık ve'l-Kelâm** adlı Fatih, Db: 03310, Sn: 160. numarada kayıtlı 87 yk, 21 st. özellikli bir haşiyesi vardır. Arapça bir eserdir.

7. Divan: Mehmed Hafid Efendi'nin, Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Talat 82 arşiv numarasıyla kayıtlı gösterilen, bizim ulaşamadığımız bir divanı olduğu belirtilmektedir.

Rumeli Kazaskeri el-Hâc Mehmed Hafid Efendi'nin Vakfiyesi

Mehmed Hafid Efendi, siyasi hayatı, sözlükçülüğü kadar, hayırseverliği ile de meşhurdur. Vakfiyesinde pek çok malını, hatta dedesi ve babasının edindiği 416 kitaplık koleksiyonu vakfettiği yazmaktadır (Hafid, 1220 H., 1225 H.). Bu bağışlar el yazısıyla ve matbu halde kayda geçmiştir². *Defter-i Kütübhâne-i Âşir Efendi'de* Reisülküttap Mustafa Efendi'nin tesis ettiği kütüphanesine bıraktığı kitaplar tekrarlarıyla beraber 1238 cilt olup ardından Âşir Efendi'nin aynı kütüphaneye bağışlayıp hediye ettiği kitaplar tekrarlarıyla beraber 476 cilt kitapla 20 parça hat çalışması olup bunlardan 2 cildinin kaybolduğu, sonra Mehmed Hafîd Efendi'nin aynı kütüphaneye hediye ettiği 501 cilt kitap olup bunlardan 5 cildinin kaybolduğu, bazı hayır sahiplerinin de 56 cilt kitap hediyesiyle beraber kütüphanenin toplam mevcudu 2264 cilt kitapla 20 parça hat çalışmasından ibaret olduğu ifade edilmiştir.

Tamamını sunduğumuz 1220 tarihli vakıf senedinde vakfiye tescili ifadesi, kaydı tutan Seyyid Muhammed Atâullah Efendi'nin adı, kendinden başka vâkıf olan kardeşi, annesi ve babası Arapça olarak zikredildikten sonra Türkçe olarak hamdele, salve ve duaya geçilmiş. Devamında vakıf sebebi ve gayesi, Allah nezdinde vakıftan beklentisi sıralanmıştır. Dünyanın geçiciliği, zenginliğin zahmeti, nimetlerden hesap sorulacak olması, paranın gam getirmesi, varlığın geçici bir tehdit olması, dünya sakininin de yolcu oluşunun gören gözlerce tespit edilmiş olduğu anlatılır. Sonra da ayet ve hadislerden deliller getirilerek vakfiyenin yazılma sebebine işaret edilmiştir. Vâkıf kişi olan Mehmed Hafid Efendi'nin hasletleri ve beraberinde övgüsü dile getirilmiştir. Vakfiye yazılırken görev alan kişiler, yazma yeri ve zamanı ifade edilmiştir. Vakıf mütevellisinin Mehmed Nebil Efendi, tezkire-yi sâninin de Halil Nuri Bey olduğu belirtilerek devamında çeşitli hat örneklerinin ve 416 adet kitabın vakfedildiği ifade edilmektedir. Bundan sonra da vakfedilecek mülkler adresleriyle beraber sunulmuştur.

Seyyid Muhammed Atâullah'ın kaydettiği 1220 (H.) tarihli Vakfiye'de vakfedilen mallar şöyle sıralanmıştır:

[Eski İstanbul dönümü = her kenarı 35 zira-ı mimari olan bir murabba (Önder, 2012, s. 69), ayrıca 1 zira 24 parmak (Yılmaz, 2014, s. 80), ayrıca zira elin dirsekten itibaren orta parmağın ucuna kadar olan uzunluğudur, bu da baş parmak hariç kalan dört parmağın altı kere sayılmasıdır (el-Kürdi, 1996, s. 224-225), bu da bir ziranın 48 cm olmasını getirir. 1 dönüm 919 m² olarak alındı (Önder, 2012, s. 69).]

1. İstanbul Hakimzade Ali Paşa Camii civarında Seyit Ömer mahallesinde Küçük Hamam'da şehreminine dayalı 304 zira arsa (145,9 m²) ve arsa üzerinde 7 kapılı dükkân;

² Bahse konu bağışlar: *Defter-i Kütübhâne-i Âşir Efendi* [Âşir Efendi-Reisül Küttap Mustafa Efendi-Hafid Efendi Kütüphaneleri Fihristi] (1306). Dersa'adet: Mahmudiye Matba'ası; Devri Hamidiye Fihristi (1306 H.). Süleymaniye Kütüphanesi, 00002; Hafid Efendi Kütüphanesi Fihristi (1280 H.). Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, 02722-002; Hafid Efendi Kütüphanesi Fihristi (1280 H.) Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, 02725.

2. Aynı mahallede Yaylak adlı yere ve Silivrikapı'ya dayalı 306 zira arsa (146,8 m²) ve arsa üzerinde işyeri;
3. Üsküdar Bulgurlu Büyük Çamlıca'da 80 dönüm arsa (73520 m²) ve üzerinde bütün müstemilatıyla çiftlik köşk ve bağlıklar;
4. Kâğıthane'de 12 dönüm arsa (11028 m²) ve üzerinde çiftlik köşk ve bağlıklar.

Bu varlıkların işletmesini de şöyle belirlemiştir:

1. Ali Paşa Camii civarındaki arsalar ve işyerlerini Lâli Mehmed Efendi Vakfına;
2. Büyük Çamlıca'daki çiftlik köşk ve bağlıkları Abdullah Ağa Vakfına;
3. Kâğıthane'deki çiftlik köşk ve bağlıkları Sultan Bayezid-i Veli Vakfına işletmesi için kiralamıştır.

Vakıf kişi Mehmed Hafid Efendi, vakıf mütevellisinden şunları istemektedir:

Hafid Efendi'nin babası Mustafa Aşir Efendi'nin ölüm yıl dönümleri olan Şaban ayının 26'larında hafız olan her üç kişi Aşir Efendi Kütüphanesi yanındaki türbede³ uzun günlerde bir, kısa günlerde iki gün dinleyenlere bir hatim okunması; bunlardan birinin Hz. Peygamber'in hayatını anlatıp Aşir Efendi'ye dua edip sevabının dinin önemli varlıklarına, büyük şahsiyetlerine ve akrabalara bağışlanması; üç kişiden duacıya bir akça, hatimci üç kişiye üçer akça, mevlid okuyana iki akça toplamda on iki akça yıllık otuz altı kuruş verilmesi; bu ayine katılanlara şeker, şerbet ve ardından yemek ikram edilmesi Hafid Efendi'nin vakıf mütevellisinden talebidir. Hafid Efendi, kendi vefatından sonra da aynı okuma ve ikramların devam ettirilmesini vasiyet eder. Ayrıca bunlardan artanların birinci dereceden evlatları arasında taksim edilmesini ister. Daha sonra kendi vakfının dedesi el-Hâc Mustafa Efendi Vakfına katılmasını buyurur. Bütün bu taleplerin yerine getirilmesi işini Hafid Efendi'nin babası Şeyhülislam Âşir Efendi'nin kızının oğlu olan Mehmed Nebil Efendi'ye vermiştir.

Vakfiyenin devamında vakıf mallarının kullanılmasında İslam hukukunun hükümlerine dair görüşler derlenmiş ve çıkarımlarda bulunulmuştur. Ardından da vakıf senedinin hâkimleri ve şahitleri sıralanmıştır.

Seyyid Ali Rıza Efendi'nin kaydettiği 1225 (H.) tarihli ikinci vakfiyede Hafid Efendi'nin babası Şeyhülislam Âşir Efendi'nin kızının oğlu olan Mehmed Nebil Efendi (Süreyya, Sicill-i Osmânî, 1996, s. 1242) yine müteveli olarak görünmektedir. Bu vakfiyede vakıf gelirlerinin ve vakfedilenlerin artırılmasına dair irade beyanı mevcuttur. İlave olarak listelenen ve vakfedilen varlıklar şunlardır:

1. 3.000 kuruş
2. Ebu Eyyüb el-Ensari Mahallesinde 431 zira (206,8 m²) arsa ve içindeki bina
3. Ebu Eyyüb el-Ensari Mahallesinde 23 zira (11 m²) arsa cumba yeri
4. Ebu Eyyüb el-Ensari Mahallesinde 68 zira (32,6m²) arsa
5. Ebu Eyyüb el-Ensari Mahallesinde 50 zira (24m²) arsa
6. 180 akça ile Hüma Hatun Vakfına kirali 570 zira (273,6m²) arsa ve çiftlik köşk.

Galatât-ı Hafîd Efendi adlı eserin tarafımızdan incelenmesi esnasında karşımıza çıkan ve ilim âlemine takdimini kendimizce bir borç bildiğimiz bu vakfiyenin vakıf senetlerinin metni aşağıda verilmiştir:

³ Kabir daha sonra Molla Gürani Mezarlığına taşınmıştır.

Vakfiye-yi Esbak Rûm-eli Kaz' askeri el-Hâcc Mehmed Hafîd Efendi

1220 Tarihli Vakfiye

[01^a] [01] *mâ fîhi mina 'l-vakfî va 't-tascîli ca' alahu 'llâhu sabab^{an} li 'l-acri 'l-cazîli* [02] *a'zamu allâhumma şavâb^{un} vâkafahu 'n-nabiyyihi yavma yufirru 'l-mar'u min ahîhi va ummihi va abîhi* [03] *katabahu 'l-fakîr as-sayyid muhammad 'atâ'ullâh* [04] *'afâ 'anhu* [05] (kaydına mu'tabıktır) [01^b] [01] *accirni man arsaltahu mâ-ravaynâ bi 'l-hukmi 'l-havâhu mina 'l-vakfî va 'ş-şurûti va cami^c* [02] *fahavâhu va za'at 'alayhi kalamu 'l-kavli va naqdiyyahu yakûnu şar'î 'l-madlûli* [03] *ca'ala 'llâhu sa'yu 'l-vâkifi maşkûr^{an} va abada cazâ'uhu masrûr^{an} va ma'mûr^{an}* [04] .. *al-fakru 'llâhi sahâ va ta'âlâ Mehmed 'Aţâ'ullâh Şadru'd-dîn-zâde gâfara la-huma 'l-mufattişu bi-avkâfi* [05] *'l-haramayni 'ş-şarîfayn {Mehmed 'Aţâ'u'llâh}*⁴

[06] *bi-smi 'llâhi 'r-rahmâni 'r-rahîm*

[07] *hamd-i bî-had ve şükr-i lâ-yu'ad ve sipâs-ı bî-kıyâs* [08] *ol hâlık-ı cânn u nâs ve vâkıf-ı ahvâl ve vâhib-i* [09] *âmâl hudâvend-i 'amîmü 'n-nevâl celîlü 'l-celâl* [10] *'illet-i kudretine cenâb-ı şerîfine şâyeste ve sezâdır ki* [11] *benî nev'-i insânı va lakad karramnâ banî âdamâs* [02^a] [01] *hiţâbı ile mümtâz ve mükerrem ve zâd-ı âhireti a'dâd* [02] *ve taşşîle miknet ve iktidâr ihsânıyla muhterem edip* [03] *hasenât ve meberrâti muqâbelesinde man câ'a* [04] *bi 'l-hasanati fa-lahu 'aşru amşâluhâ⁶ muktezâsı ücür-ı* [05] *cezîle ve meşübât-ı cemîle ve 'add u a'dâd buyurmuşdur* [06] *ve dürüd-ı nâ-ma' dūd ve şalavât-ı keşîrū 'l-vürūd* [07] *rasûl-i ekrem ve nebiyy-i vâcibü 't-tekrîm* [08] *müşerref-sâz subhâna 'llazî asrâ⁷ ve muqarreb kâba* [09] *şarîfayni av adnâ⁸ habîb-i hudâ muhammedü 'l-muştafa⁹* [10] *'aleyhi efđalu 'ş-şalavât ve ekmelü 't-tehâyâ hazretlerine* [11] *dağı âl-i 'izâm ve aşhâb-ı kirâm-ı zevî 'l-ihtirâm* [02^b] [01] *rıdvânu 'llâhi 'aleyhim ecma'in üzerlerine* [02] *olsun ki her biri şarîk-ı haqqâ rehber ve sebîl-i* [03] *hidâyeti irâ'eye muvaffâk ve maşhar oldular rıdvânu 'llâhi* [04] *te'âlâ 'aleyhim ecma'in ammâ ba'd sa'id-i edîb* [05] *reşîd-i lebîbe lâyıq ve haqqıktır ki bu dünyâ-yı* [06] *deniyye bî-şarâr ve medâr-ı bevâr ve mütevârî-yi kârzâr* [07] *olmayıp beğâsı fenâ ve gınâsı 'anâ ve ni'amı* [08] *naqm ve dirhemi hemm ve mevcûdu haşar-zevâl* [09] *ve muqîmi şeref-i irtihâlde olduğunu 'ayn-ı başîret ile* [10] *mu'âyene edip va mâ amru 's-sâ'ati illâ ka-lamhi* [11] *'l-başari⁹ fehvâ-yı gâribini te'emmül ve tefekkür edip* [03^a] [01] *'inân-ı 'azmini şaraf-ı hayrât u meberrâta ma'tûf* [02] *ve zimâm-ı himmetini cânib-i bezl-i şadâkâta maşrûf edip* [03] *ber-mücib-i âyet-i kerîme va mâ*

⁴ Mühür yerinde yazan ibare: Mehmed Atâullah

⁵ Allah: *Kur'an*: 17. İsrâ 70. "Biz, hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık."

⁶ Allah: *Kur'an*: 6. En'am 160. "Kim (Allah huzuruna) bir iyilikle gelirse ona getirdiğinin on katı vardır."

⁷ Allah: *Kur'an*: 17. İsrâ 1. "... yürüten Allah noksan sıfatlardan münezzehtir."

⁸ Allah: *Kur'an*: 53. Necm 9. "İki yay kadar yahut daha yakın oldu."

⁹ Allah: *Kur'an*: 16. Nahl 77. "(Kiyamet) saatinin durumu ise göz açıp kapama gibidir."

tuğaddimû li-anfusikum [04] *min hayrⁱⁿ tacidûhu* ‘inda ‘*llâh*¹⁰ ve ber-mukteza-yı hadîs-i [05] şerîf *izâ mâta ibnu âdama inğaṭa‘a* ‘*amaluhu* [06] *illâ ‘an şalâşⁱⁿ ‘ilmⁱⁿ yuntafa‘u bihi va valadⁱⁿ şâlihⁱⁿ yad‘û lahu* [07] *va şadaḳatⁱⁿ câriyatⁱⁿ sabîli ‘llâhⁱ* ile ‘âmil [08] olup tekmi̇l melekât-ı qudsiyyeye şarf-ı [09] himmet eyleye binâ‘en ‘alâ zâlik bâ‘ iş-i raḳḳ-ı menşür [10] ve sebeb-i taḫrîr-i hâzihi ‘s-sutûr oldur ki [11] işbu kitâb şihḫat-i nişâbiñ ḫâfızı neḳâve-yi [03b] [01] düdmân-ı faẓl u efdâl nuḫbe-yi sülâle-yi mecd [02] ü iclâl zevi ‘ş-şerefi ‘s-sâmî ve ‘l-ḳadrü [03] ‘n-nâmî meḫḫar-ı erbâbu ‘l-ḫasebi ‘l-‘âlî, ekber-i [04] aşḫabu ‘n-neseb ve ‘l-me‘âlî, vârişü ‘l-mekârim [05] ve ‘l-mefâḫir, melce‘ü ‘l-e‘âzım ve ‘l-ekâbir, el-mevlâ [06] ‘l-efḫam, tırâz-mesned-i sa‘âdet-mendî, sâbıḳan [07] şadr-ı vâlâ-yı Anaṭolu, ‘uṭüfetli, faẓiletli [08] semâhatli Mehmed Hafîd Efendi, dâme bi ‘l-‘izzi [09] ‘l-ebedî, neclü ‘l-merḫumu ‘l-mebrûr, ed-dâricu ilâ [10] medârici rabbuhu ‘l-ġafûr, şeyḫu‘l-islâm-ı esbaḳ [11] Muşṭafâ ‘Âşir Efendi *askanahu ‘llâhu bi-buḫbūḫat^{un} cinânuhu* [04a] [01] ḫazretleriniñ zıkrı âtî ḫuşuşlarını ketb [02] ü taḫrîr ve maḫallinde faşl u ḫasm için [03] bi ‘l-iltimâs cânib-i şer‘-i nebevîden me‘zûnen bi ‘l-ḫükm [04] ta‘yîn ve irsâl olunan mevlânâ es-Seyyid ‘Alî [05] Rızâ Efendi, İbnü‘-s-Seyyid el-Ḥâcc Mehmed Efendi [06] Boğaziçi‘nde Ḳayalar nâm maḫalde kâ‘in şadr-ı [07] ‘âlî-ḳadr müşârun ileyh ḫazretleriniñ şeref-endâz-ı [08] iḳâmet buyurduḳları sâḫil-ḫâne-yi meyâmin-i âşiyânelerine [09] varıp zeyl-i kitâbda muḫarrerü ‘l-esâmî müslimîn [10] ḫuzûrlarında ‘aḳd-i meclis-i şer‘-i şerîf-i şâmiḫu [11] ‘l-‘imâd ve maḫfel-i dîn-i münif-i râsiḫu ‘l-evtâd [04b] [01] eyledikde, Efendi müşârun ileyh ḫazretleri [02] meclis-i ma‘ḳud-ı mezkûrda vaḳf-ı câ‘î ‘z-zikre [03] li-ecli ‘t-tescîl ve ‘l-itmâm emrû ‘t-tekmi̇l [04] mütevellî naşb ve ta‘yîn olunan meḫḫarü ‘l-müderrişini [05] ‘l-kirâm mekrametli, faẓiletli mîr [06] Mehmed Nebîl Efendi neclü ‘l-merḫum Nâ‘ilî Paşazâde [07] tezkire-yi şânî Ḥalîl Nürî Begefendi maḫzarında [08] iḳrâr-ı şariḫ-i mer‘î ve i‘tirâf-ı şaḫîḫ-i şer‘î edip [09] silk-i mülk-i şariḫimde münselik, kütüb-i nefîse-yi [10] mütenevvi‘adan bâ-defter-i mümzâ ve ma‘mülün biḫ [11] dört yüz on altı cild kütüb-i ‘azîze ve bâ-ḫüccet-i [05a] [01] şer‘iyye yedimde mülk ü ḫaḳḳım olup maḫmiye-yi [02] İslâmbül‘da Ḥakîm-zâde ‘Alî Paşa Câmî‘-i şerîfi [03] civârında es-Seyyid ‘Ömer maḫallesinde Küçük Ḥammâm [04] nâm maḫalde şehr-emînine muntehî ṭariḳ-ı ‘âmmda vâḳi‘ [05] bir ṭarafdan ṭariḳ-ı merḳûm ve çeşme ve iki ṭarafdan [06] kebîr böstân ve bir ṭarafı Yaylaḳ nâm maḫalle [07] muntehî ṭariḳ-ı ‘âmm ile maḫdûd şehr-emîni ṭariḳ-ı ‘âmmı [08] ṭarafından otuz iki zirâ‘ ve muḳâbili böstân-ı [09] merḳûm ṭarafı kezâlik otuz iki zirâ‘ tûl [10] ve Yaylaḳ ṭariḳı ṭarafı on bir zirâ‘ ve bunuñ [11] muḳâbili yine böstân-ı merḳûm ṭarafı sekiz zirâ‘ ‘arzı [05b] [01] ḫâvî olmağıla mecmû‘u be-ḫisâb-ı terbi‘i ü üç yüz [02] dört zirâ‘ ‘arşa üzerinde mebnî biri birine muttaşıl [03] şehr-emîni

¹⁰ Allah: *Kur‘an*: 2. Bakara 110. “Kendiniz için yapıp gönderdiğiniz iyi amelden herşeyi Allah‘ın katında bulacaksınız.”

¹¹ Müslim: *Sahih*: Vasiyyet 14. “İnsan ölünce bütün ameli kesilir; ancak üçü müstesna: Ona faydalı olan ilim, ona dua eden salih evlat ve Allah yolundaki sadaka-yı carîye.”

tarîkına derîçeleri küşâde altı bâb [04] ve Yaylak tarîkına bir bâb mecmû' u yedi bâb dekâkîniñ [05] 'arşa ve binâ ve yine maħalle-yi maħkiyede kâ'in Yaylak [06] nâm maħalle muntehî tarîk-ı 'âmm üzerinde vâki' 'arşası [07] defterdâr-ı esbak merhûm La' lî Mehmed Efendi Vakfına [08] senevî yüz seksen akça muqâta'a-yı kadîmeli üzerinde [09] mevcûd bi 'l-cümle ebniyyesi bâ-hüccet-i şer' iyye mülk [10] ve haqqım olan iki tarafdan vakf-ı mezbûr müstağallâtından [11] Kuşbâz Hüseyin Ağa ve Kâhveci Muştafa Paşa [06a] [01] menzilleri ve bir tarafdan Silivri Kâpusuna [02] muntehî tarîk-ı 'âmm ve taraf-ı râbi' i merkûm [03] tarîk-ı 'âmm Yaylak ile maħdûd tarîk-ı [04] Yaylak tarafından on yedi zirâ' ve muqâbili [05] Hüseyin Ağa menzili tarafı on sekiz zirâ' [06] ve tarîk-ı bâb-ı Silivri tarafından on sekiz zirâ' [07] kezâlik muqâbili Muştafa Paşa menzili tarafı [08] on sekiz zirâ' mecmû' be-hisâb-ı [09] terbi' i üç yüz altı zirâ' 'arşa üzerinde [10] mebnî 'an-aşl yoğurt ve kaymak-hâne olup [11] el-yevm kemhâcı destgâhlarına maħşûş [06b] [01] dört bâb-ı tahtânî kebîr ota ve bi'r-i mâ' [02] ve mûmşâ ve bir miqdâr havlu ve zökâk kâpusunu müstemil [03] bir bâb-ı kâr-hâne ve medîne-yi Üsküdâr'a muzâfa [04] Bulğurlu karyesi kurbunda Çamlıca-yı Kebîr'de [05] vâki' bir tarafdan defterdâr şıkk-ı evvel Muştafa [06] Reşîd Efendi hazretleri 'uhdesinde olan [07] müsellek bâğı ve ba'zan sâbıkan İstanbul kâdîsı [08] Begli-zâde Ahmed Reşîd Efendi hazretlerinin [09] bâğı ve ba'zan tarîk-ı Bektâşiiyye'den el-Hâc [10] Tâhir Baba Tekyesi ve bâğı ve etrâf-ı şelâşeden [11] tarîk-ı 'âmm ile maħdûd seksen dönüm miqdârı [07a] [01] 'arşayı muhtevî ve böstancı-başı esbak [02] 'Abdu'llâh Ağa Vakfına senevî altı yüz kırk beş akça [03] muqâta'a-yı zemînli maħall-i derûnunda kâ'in hâriciyyede [04] iki bâb-ı fevķânî ota ve iki köşk [05] ve bir tahte 's-semâ ve dîvân-hâne ve abdest-hâne [06] ve mûmşâ ve tahtânî dört bâb ota ve maţbah [07] ve şamânlık ve âhûr ve mûmşâ ve üç 'aded bi'r-i mâ [08] ve dâhiliyyede 'ulyâda iki bâb ota ve şofa [09] ve dîvân-hâne ve vusţada iki bâb ota [10] ve şofa ve dîvân-hâne ve süflâda iki bâb [11] ota ve bir hammâm ve câmekân ve abdest-hâne ve mûmşâ [07b] [01] ve kanavâtına tab' iyyet ile bir çuvâldız mâ'-ı lezîz [02] ve müstemilât-ı sâ'ireyi muhtevî menzil-i kebîr [03] kürümü bâğ ve eşcâr-ı müsmire ve ğayr-ı müsmire-yi memlûke [04] ve Havâşş-ı Refî'a (Eyüp) kazâsına muzâfa Kâğıd-hâne [05] karyesinde kâ'in bir tarafdan Resûl Ağa- [06] zâdeleler 'Oşmân Ağa ve Yûsuf Ağa çiftliği âhûru [07] ve bâğçe ve tarlası ve bir tarafdan Cağâla-zâde Beg [08] 'arşası ve bir tarafdan Béglık Çayır [09] ve taraf-ı râbi' i Re's-i Cebel'de tarîk-ı 'âmm ile maħdûd [10] tahmînen on iki dönüm miqdârı 'arşada mebnî [11] dâhiliyyede fevķânî şağîr ve kebîr üç bâb ota [08a] [01] ve bir köşk ve abdest-hâne ve dehlîz ve şofa ve iki [02] mûmşâ ve tahtânî bir bâb kârgîr hammâm ve câmekân [03] ve maţbah ve kîlâr ve mûmşâ ve havlu ve bir miqdâr [04] bâğçe ve hâriciyyede fevķânî iki bâb ota [05] ve şofa ve abdest-hâne ve mûmşâ ve tahtânî üç bâb [06] ota ve şofa ve abdest-hâne ve mûmşâ ve bir kebîr [07] maţbah ve kîlâr ve tabbâh otası [08] ve bir bârgîr âhûru ve bir kebîr câmûs âhûru [09] ve fevķinde şamânlık ve bir ota ve anbâr

ve bir göz [10] degirmân ve eşcâr-ı müşmireli bāğçe ve kürümü [11] mülk-i bāğ ve müte'addid bi'r-i mā ve porta kapu [08b] [01] ve müştemilât-ı sâ'ireyi hāvî merhûm Sulţân [02] Bâyezîd-i Velî Vakfına senevî yüz elli aqça mukâta' alı [03] çiftlik ta'bir olunur menzil ve bāğ ve bāğçe yedimde [04] mülküm olup ve çiftlik-i mezkûra tab'iyet ile [05] zirâ'at olunur senevî vakf-ı müşârun ileyhe [06] beş yüz seksen beş aqça bedel 'ösr-i mukâta' alı [07] tahmînen dört yüz otuz keyl tohm isti'âb éder [08] altı kıt'a tarla daği dâhil-i havza-yı taşarrufum olmağıla [09] ber-vech-i muharrer mülk ü haqqım olan mârru 'z-zıkr [10] ve 'l-beyân bâ-defter-i kütüb-i mütenevvi'a-yı memlûkemi [11] ve dekâkin-i memlûkemi ve kemhâcı kâr-hânesini [09a] [01] ve Çamlıca-yı Kebîr'de vâki' menzil ve bāğ ve bāğçeniñ [02] bi 'l-cümle ebniye ve kürüm ve eşcâr-ı memlûkesini ve Kâğıd-hâne [03] karyesinde kâ'in çiftlik ta'bir [04] olunur menzil ve bāğ ve bāğçeniñ kezâlik [05] bi 'l-cümle ebniye ve kürüm ve eşcâr-ı memlûkesini [06] vakf-ı şahîh-i şer'î ve habs-i şarih-i mer'î ile [07] vakf u habs édip mümzâ ve mahtûm defterde [08] 'ale 'l-infirâd esâmîleri beyân olunan dört yüz on [09] altı cilt kütüb-i mevķûfe cedd-i emcedim Re'îsü'l-küttâb-ı [10] esbak cennet-mekân el-Hâcc Muştafâ Efendi [11] 'aleyhi 'r-raħmeti ve 'l-ğufrân hazretleriniñ [09b] [01] dârü 'l-kütüb-i ma' mürelerine mülhâkan vaz' [02] ve her cinsi ihvânı miyânlarına taķsîm olunup [03] müşârun ileyhiñ zahr-ı kütübde mahtûm vakf [04] mühürleri şurûţuna mürâ'ât oluna ve 'aķârât-ı [05] muharrere ve menzil ve çiftlik ve bāğ ve bāğçe-yi mezkûrelerden [06] her birini murâd eyledigim miķdâr icâre-yi [07] vâhîde ile icâr ve sükûn u isti'mâl ile [08] işğâl edip murâd eyledigim vaķt icâreteyn-i [09] mişliyyeteyn ile t̄alibeyne icâr olunup hâşıla [10] olan mu'accele ve mü'eccelesinden mukâta'a-yı mezkûreleri [11] evķâf-ı muharrerele ba'de 'l-edâ fazlası [10a] [01] vâki' olan bi 'l-cümle ğallesinden vâlid-i mâcid-i [02] keşîru 'l-meħâmîdim merhûm ve maġfîret-nişân [03] şeyhu'l-islâm-ı esbak el-Hâcc Muştafâ 'Âşîr Efendi [04] şabbet 'aleyhi sicâli 'r-raħmeti ve 'l-ğufrân [05] hazretleriniñ defîn-i raħmet-i raħmân [06] ve ğunûde-püster-i ğufrân oldukları mâh-ı şa'bânu [07] 'l-mu'azzamîñ yigirmi altıncı ğünü olmağıla *ħubbu 'l-'arabi* [08] *mina 'l-îmâni* mışdaķı âyîn-i müstaħsene-yi ahâlî [09] ğarameyn-i muhteremeyne iktidâ birle be-her sene mâh-ı şa'bânu [10]] 'l-mu'azzamîñ yigirmi altıncı ğünü âyîn-i havl icrâsı [11] içün ğuffâzdan tecvîd ve tertîl üzere tilâvet-i [10b] [01] Ķur'ân-ı 'azîmü 'ş-şâna muķtedir üç nefer kimseneler [02] merhûm-ı müşârun ileyhin türbe-yi mu'aţtaraları nezdinde [03] kütübġâne-yi 'âmirede eyyâm-ı tavîlede yevm-i vâhidde [04] ve eyyâm-ı kaşîrede yevmeynde şavt-ı ġüsn ile [05] bi 't-te'ennî ġuzzâr-ı meclise ismâ' édere bir ġatm-i şerîf [06] tilâvet ve 'aķîbinde ġoş elġân bir kimsene daği [07] menķabet-nâme-yi velâdet bâhirü 's-sa'âdet ġazret-i Resûl-i [08] kibriyâ 'aleyhi mine 'ş-şalavâti ezkâhâyi [09] kıra'at ve dergâh-ı raħmet-penâh ġazret-i Ķâđiyu [10] 'l-ġacâta dest ber-dâşte-yi du'â olunup [11] hâşıla olan ucûr u meşubâtı evvelen Resûl-i [11a] [01] ekrem ve Nebiyy-i muhterem şallâ 'llâhu te'âlâ 'aleyhi [02] ve sellem efendimiz ġazretleriniñ rûġ-ı [03]

ağdeslerine ve sâ'ir enbiyâ-yı 'izâm şalavâtu [04] 'llâhi 'aleyhim ecma'in hâzerâtı ervâh-ı muğaddeselerine [05] ve şahâbe-yi kirâm ve müctehidîn ve 'ulemâ'-i [06] fiğâm ve meşâyih-ı lâzimu 'l-ikrâm [07] ve cemî' mü'minîn ve mü'minât ve müslimîn [08] ve müslimât ervâhlarına ve be-tahşîş-i bâ'is-i [09] hayâtım ebeveynim a'nâ el-Hâcc Muştafa 'Âşir [10] Efendi ve el-Hâcc Zeyneb Hâtûn ve bâdî-yi [11] müberrât-ı ceddeynim el-Hâcc Muştafa Efendi [11b] [01] ve el-Hâcc Emîne Hanım ve 'ammim 'Abdu'r-rezzâk [02] Paşa ve hemşirem Fâtıma Hanım ervâh-ı tayyibelerine [03] ve uşûl ve fûrû'umuzdan güzêrân eden [04] ecdâd ve ceddât ve ekârib ve evlâd ve zevcât [05] ervâhlarına ihdâ olunup üç nefer hâfız [06] efendilerden muğtedir olan bir zât du'acı ta'yîn [07] olunup yevmî bir aqça du'â-hân vazîfesi [08] ve yevmî üç aqça hatm-hân vazîfesi ki yevmî [09] dört aqça ve iki neferine daği yevmî üçer aqça [10] hatm-hân vazîfesi ve tilâvet-i mevlid-i şerîf [11] eden kimseneye daği yevmî iki aqça mevlid-hân [12a] [01] vazîfesi ki mecmû'una senevî otuz altı [02] gürüş verilip yevm-i cem'iyette resm-i kadîm [03] üzere şeker ve şerbet takşim olunup [04] meclis-i merkûmda mevcûd olan zevât-ı kirâm [05] ba'de 'd-du'â it'âm ile ikrâm olunup [06] isticlâb-ı da'avât-ı hayriyyelerine iğdâm oluna. [07] Bu 'abd-i mücrim fakîr-i zelîl 'âşî ve müznib [08] haqîr-i 'alîl kâdî lâbis-i libâs-ı hayât [09] olduqça selâmet-i dâreynim için du'â olunup [10] hulûl-i ecel-i mev'ûd ile *irci'î ilâ rabbiki* [11] *râğiya^{tan} marđiyya^{tan}*¹² emrine itâ'at [12b] [01] ve 'azm-i gülşen-serây-ı âhîret eyledigimde [02] benim için daği hatmân-ı şerîfeler kırâ'at [03] ve cem'iyet-i muharrere ve âyîn-i havl-i mezkûr icrâ olunup [04] galle ve fazladan her ne bâkî kalır ise [05] evvelen bi 'z-zât nefsim ba'de hu ancak şulbî evlâdima [06] ve evlâd-ı evlâdima batnen ba'de batnîn [07] karnen ba'de karnin meşrûta olup derece be-derece [08] mevcûd olanlar zükûr ve inâş beynlerinde 'ale 's-seviye [09] takşim edeler. Derece-yi üläda mädâm ki evlâd [10] mevcûd ola fazla ve galleden şâniyede [11] olanlara bir nesne vérmeye ya'nî vaqf-ı muharrerem [13a] [01] müstağallâtından mağlûl vukû'unda galle bi 'l-cümle [02] fazlası yalnız evlâd ve ahfâd ve esbâtımdan [03] ber-vech-i muharrer derece-yi üläda bulunanlar beynlerinde [04] 'ale 's-seviye takşim olunup evlâd-ı sâ'ireye [05] bir nesne vérmeyeler ve mütevellî olanlar yalnız [06] ihrâc-ı resm-i 'âdiye kanâ'at buyurular ve vaqf-ı [07] mezkûrum cedd-i emcedim merhûm ve mağfiret-nişân [08] re'îsü'l-küttâb-ı esbak el-Hâcc Muştafa Efendi [09] Vaqf-ı şerîfine mülhak olup vaqf-ı müşârun ileyhe [10] mütevellî olanlar kemâl-i mürüv'etlerinden hasbî idâre ve rü'yet [11] ve icrâ-yı şurûta şarf-ı himmet buyurular ve be-her sene [13b] [01] cem'iyet-i havl icrâ ve itmâm olunmasına dört nefer hâfız-ı [02] kütüb efendiler daği kezâlik hasbî nâzır olalar ve vaqf-ı [03] mezkûruñ tebdîl ve tağyîri ve taqlîl ve tekşiri merreten [04] ba'de uhrâ ve kerraten ba'de ülä yed ü meşiyetimde ola déyü ta'yîn-i [05] şurû ve tebyîn-i kuyûd birle fâriğan 'ani

¹² Allah: *Kur'an*: 89. Fecr 28. "Hoşnut etmiş ve edilmiş olarak Rabbine dön."

'ş-şevâgil dört yüz on altı cild [06] kütüb-i mütenevvî'a ve bi-cemî' mā-yüstemiluhu ve yuhavviyehü dekākīn-i [07] muharrere ve kār-hāne ve menzil ve çiftlik [08] ve bāğ ve bāğçe ve eşcārdan her birini mütevellî-yi mūmā [09] ileyh Mehmed Nebîl Efendi'ye vakfiyyet üzere def' ü teslîm [10] eyledigimde ol daği ber-vech-i muharrer kabz [11] u tesellüm edip sâ'ir mütevellîler evkâfda [14a] [01] taşarruf eyledikleri gibi vakfiyyet üzere taşarruf [02] eyledi dedikde ğıbbu 't-taşdîkı 'ş-şer'î [03] vâkıf-ı müşārun ileyh esbağa 'llāhu ni' amehü 'aleyh [04] Mehmed Hafîd Efendi hazretleri 'inān-ı kelāmını [05] semt-i rücū'a 'atf edip kütüb-i menkūl [06] ve muhavvel kısmından ve vakf-ı 'akār egerçi [07] muhtār-ı e'imme-yi ahyār olan İmām-ı A'zam [08] hümām-ı aqdem Ebū Hanîfetü 'l-Kūfî cevazı [09] hayru 'l-cezā' ve Kūfî mezheb-i şerîflerinde şahîh [10] ve lākin ğayr-ı lāzım ve arz-ı vakf üzerinde olan [11] binā ve eşcār hükm-i menkūlde dāhîl [14b] [01] ve İmām Mehmed bin eş-Şeybānî hazretleri [02] katında vâkıf-ı menfa'at-i vakfi nefsine şart [03] etmekle vakf bâtil ve menkūl ü muhavvel [04] kısmınıñ vakfiyyeti ğayr-i şahîh ve cā'iz olduğı [05] kütüb-i mu'teberede meşūr olmağın vakf-ı [06] mezkürdan rücū' ve ke 'l-evvel mülküne [07] istirdād şurū' eyledim. Mütevellî-yi mūmā ileyhiñ [08] kaşr-ı yed birle baña teslîmi için tenbîh olunmak [09] maṭlūbumdur dediklerinde mütevellî-yi mūmā ileyh [10] cevābında egerçi hāl başt olunan minvāl [11] üzredir ammā İmām Ebū Yūsuf hazretleri [15a] [01] 'indinde vâkıf menfa'at-i vakfi nefsine şart [02] étدیği şüretde bile mücerred vakfiyyet demekle [03] şahîh ve lāzım olur ve kütüb-i menkūlâtıdan [04] eşcār ve binā gerçi menkūl kabîlinden [05] lākin menkūl-i müte'ārefdir ve 'örf daği [06] 'umüm üzredir ve İmām-ı müşārun ileyh [07] Mehmed bin Hasan eş-Şeybānî hazretleri [08] menkūl-i müte'ārefiñ daği şihhat ve vakfiyyetine zāhibdir [09] ve bundan mā'adā bir cihet için vakf [10] olunan arz üzerinde mebnî binā ve eşcār [11] cihet-i uhrāya vakf olursa ikisiniñ [15b] [01] daği muṭlaqā hayrda ittiḥādına nazar edip [02] ba'z-ı e'imme-yi kirām ve fuḳahā-yı zevî 'l-ihtirām [03] şihhat ve cevāzına zāhib olmuşlardır. [04] Nizā' olunan huşuş daği böyledir ve imāmeyn [05] hazretleri mezheb-i şerîflerinde vakf olunup [06] ve teslîm-i ilā 'l-mütevellî olunduktan sonra lüzüm-ı [07] 'arız olup aşlā rücū'a ihtimāl qalmaz déyü [08] reddin imtinā' ve huşümet ü nizā' ve her biri [09] meclis-i ma'kūd-ı mezkürda müterāfi'an ve faşl [10] u ḫasma tālibān olduklarında mevlānā-yı [11] mezbūr 'ālim^{an} bi 'l-ḫilāfi 'l-cārī beyne 'l-e'imme^{ti} [16a] [01] 'l-eşrāf fî umūri 'l-evkāf tarafeyniñ [02] kelāmına nazar birle temhîd-i kavā'id-i vakfi [03] evlā ve ahrā görüp zıkr olunan [04] vakfiñ evvelen 'alā kavli men yerāhu şihhatine [05] ve sāniyen re'y-i imāmeyn üzere lüzümüne [06] hükm-i şahîh-i şer'î ve kazā'-ı şarîh-i mer'î [07] eyledigini maḫallinde ketb ü taḫrîr ve ba' dehu [08] ma' aⁿ meb'ūs-ı ümenā-yı şer' ile meclis-i şer'e gelip [09] 'alā vuḳū'ihî inhā ve taḫrîr étmegin hükm-i merḳūmu [10] ba' de 't-tenfîz vakf-ı mezkūr şahîh ve lāzım [11] ve müteḫattem ve mütemmem olup naḫz u naḫizine [16b] [01] mecāl muḫāl oldu.

Fa-man baddalahu ba' da mâ-sami'ahu [02] *fa-innamâ işmuhu 'alâ 'llazîna yubaddilûnahu inna 'llâha sami'un* [03] *'alîm^{un} va acru 'l-vâkıfî 'alâ 'l-ḥayyi 'l-cavâdî 'l-karîmî* [04] *carâ zâlika va ḥarrara fî ḡurra^{tî} racaba 'l-muraccab* [05] *li-sana^t 'işrîn va mi'atayn va alf min hicra^t* [06] *man lahu 'l-'izzî va 'ş-şara^f* [07]

Müderrişin-i kirâmdan 'Âşir Efendi ḥazretleri maḥdümü Meḥmed Bahâ'e'd-dîn Efendi, [08] Müderrişin-i kirâmdan firdevs-i âşiyân 'Âşir Efendi ḥazretleri maḥdümü Meḥmed Tâce'd-dîn Efendi, [09] Ḥvâceġân-ı dîvân-ı humâyûndan Meḥmed Muḥtâr Béġefendi ibnü 'l-merḥûm kedḥudâ-yı şadr-ı 'âlî Aḥmed Resmî Efendi, [10] Silaḥşörân-ı ḥâşşadan Muştafa Béġefendi ibnü 'l-merḥûm Kara Ḥalîl Paşa, [11] [17a] [01] Müderrişin-i kirâmdan es-Seyyid Meḥmed Zeyne'l-'âbidîn Efendi ibni İbrâhîm Efendi, [02] Müderrişin-i kirâmdan ḥvâce-yi Nebîl Béġ Meḥmed Efendi ibni 'Oşmân Aġa, [03] Sulṫân Selîm Câmî' -i şerîfî vâ'izi eş-Şeyḥ Yaḥyâ Efendi ibni Meḥmed Aġa, [04] Eşrâf-ı kużâtıdan el-Ḥâcc Meḥmed Ḥamdî Efendi ibni 'Ömer Aġa, [05] Eşrâf-ı kużâtıdan İsmâ'îl Eslem Efendi ibni 'Abdu'llâh, [06] Eşrâf-ı kużâtıdan Meḥmed Memiş Efendi ibni Muştafa Aġa, [07] Kedḥudâ İbrâhîm Dâ'im Efendi ibni Yûsuf Aġa, [08] Kużâtıdan İmâm Ḥâfız 'Oşmân Efendi ibni 'Abdu'llâh Aġa, [09] Kużâtıdan Meḥmed 'Ârif Efendi ibni Aḥmed Efendi, [10] Kîlârî Muştafa Efendi ibni Ḥasan Aġa, [11] [17b] [01] İmâm-zâde İbrâhîm Efendi ibni İsmâ'îl Efendi, [02] Emîn Aġa bin Süleymân Aġa, [03] Duḥânî 'Ömer Aġa bin Meḥmed Aġa, [04] Meḥmed Emîn Aġa bin Muştafa Aġa, [05] Meḥmed Ṭâhir Aġa bin İsmâ'îl Aġa, [06] Vekîl-ḥarc İsmâ'îl Aġa bin 'Abdu'llâh, [07] Meḥmed Şefkat Aġa ibni 'Abdu'llâh.

1225 Tarihli Vakfiye

[18a] [06] *bi-smi 'llâhi 'r-raḥmâni 'r-raḥîmi*

[07] *al-ḥamdu li 'llâhi 'l-malîku 'l-'alîmu 'l-ġaffâr ar-raḥîmu 'l-ḥalîmu* [08] *'s-sattâr allazî ca'ala 'ş-şadaġa^{ta} 'l-câriya^{ta} sabab^{an}* [09] *li 'n-nacâ^{tî} mina 'n-nâri va li-duḥûli 'l-canna^{tî} 'llatî tacrî min* [10] *taḥtîhâ 'l-anḥâr şummma 'ş-şalvâ^{ta} 'ş-şâfiyât* [11] *va 't-taslîmâtu 'l-vâfiyâti 'alâ aşrafî 'l-maḥlûkât* [18b] [01] *va akmalu 'l-mavcûdât a'nâ bihi Ḥazratî Muḥammadu* [02] *'l-muḥtâr va 'alâ âlihi va aşḥâbihi 'alâ man tabi'ahum* [03] *ilâ yavmi 'l-ḥaşri va 'l-ḳarâr ammâ ba'd işbu kitâb* [04] şîḥḥat-i nişâb ve bu ḥiṫâb-ı 'anberîn-niḳâbîñ [05] ḥâfızı muṫtâlî' -i ehille-yi envâru 'l-'ulûm mecma' -ı yenâbî' -i envâ' u [06] 'l-fühûm neġâve-yi düdmân-ı efdâl ḥâ'iz-i [07] mekânetü 'l-iclâl mümtâzu 'ş-şadr ve 'l-kibâr [08] muḥtârü 'l-fuḥûli 'l-'izâm sâbıġan şadr ve 'l-aġder-i [09] Anaṫolu fazîletli 'uṫfetli semâḥatli [10] Meḥmed Ḥafîd Efendi ḥazretleriniñ ḥilâl-i suṫür [11] meymenet-i mestürda münderic ḥuşuşlarını maḥallinde [19a] [01] ketb ü taḥrîr ve faşl u ḥasm için cânib-i [02] şerî'at-i ġarrâdan me'zûnen irsâl olunan mevlânâ [03] kâtib es-Seyyid

¹³ 25 Eylül 1805, Çarşamba.

‘Alî Rızâ Efendi maḥmiye-yi İslâmbûl’da [04] Zeyrek kırbunda Témür Hân maḥallesinde kâ’in şadr-ı [05] müşârun ileyh ḥazretleriniñ şeref-endâz-ı iḳâmet [06] buyurdıkları sa’âdet-hâne-yi meymânin-i âşiyânelerine [07] varıp zeyl-i şaḥîfede muḥarrerü’l-esâmî Müslimîn [08] ḥuzûrlarında ‘aḳd-i meclis-i şer’-i ḳavîm étdikte [09] müşârun ileyh efendi ḥazretleri meclis-i ma’ḳûd-ı [10] mezkûrda vaḳf-ı âti’ z-zikre li-ecli ’t-tescîl [11] ve lâ tamâmu ’l-emri ’t-tesbîl mütevellî naşb ve ta’yîn [19b] [01] buyurdıkları faḥru ’l-müderrişini ’l-kirâm sa’âdetli Mehmed [02] Nebîl Bégefendi maḥzerinde iḳrâr-ı şaḥîḥ-i şer’î [03] ve i’ tirâf-ı şariḥ-i mer’î buyurup işbu yedimde [04] olup biñ iki yüz yigirmi senesi receb-i şerîfi [05] ğurresi târiḥiyle müverreḥe Ḥaremeyn-i şerîfeyn müfettişi [06] esbak Şadre’d-dîn-zâde Mehmed ‘Aṭâ’u’llâh Efendi’niñ [07] imzâsıyla mümzât ve maḥtûme bir kıṭ’a ‘aḳâr [08] ve menḳûl vaḳfiyesinden tafşîl olunduĝu üzre [09] vaḳf-ı mezkûrumuñ tebdîl ve taĝyîr ve taḳlîl ve teksîri [10] merreten ba’de uḥrâ yedimde ola déyü şart ve ta’yîn [11] eyledigime binâ’en bu def’a teksîr-i ḥayrât ve tevfir-i müberrât [20a] [01] irâdesiyle eṭyab-ı mâl ve enfûs-i menâlimden ifrâz-ı [02] şaḥîḥ ile ifrâz ve imtiyâz-ı şariḥ ile imtiyâz [03] eyledigim râyic-i fî ’l-vaḳt üç biñ ĝurûşumu ve medîne-yi [04] Ḥazret-i Ebî Eyyûb el-Enşârî raḍiya ‘anhu rabbuhu ’l-bârî [05] maḥallâtından Cezerî Ḳâsım Paşa maḥallesinde kâ’in [06] bir taraftan Ḥaremeyn-i muḥteremeyn vaḳfından ‘uhdemde olan [07] menzil ve bâĝçesi ve ba’zen ḳaşşâb ‘Oşmân Aĝa’niñ [08] mülk-i bâĝçe ve menzili ve bir taraftan ba’zen mezbûr [09] ‘Oşmân Aĝa menzili ve dükkânı ve ba’zen çörekçi [10] ve simitçi furûnu ve ba’zen çömllekçiler ḥammâmı ṭariḳ-ı [11] câddesine meftûḥ ḳapu ve bir taraftan ba’zen ḳaymaḳçı [20b] [01] dükkânı ve ba’zen merḥûm Kebîrî-zâde vaḳfından [02] Ṭaşçılar kedḥudâsı Hüseyin Aĝa ‘uhdesinde olan [03] kebîr bôstân ve taraf-ı râbî’i Gâzî Tîr ve Ḥasan [04] Paşa Vaḳfından bi’l-icâreteyn ‘uhdemde olan bâĝçe [05] ‘arşasıyla maḥdûd ebniye ve eşcâr-ı müşmire ile [06] meşĝûl ṭülen otuz bir zirâ’ ve ‘arzen on dört [07] zirâ’ be-ḥisâb-ı terbi’i dört yüz otuz bir zirâ’ maḥall [08] ve ḳaşşâb-ı mezbûr ‘Oşmân Aĝa menzili ile çörekçi dükkânı [09] beyninde vâḳi’ kezzâlik ebniye ile meşĝûl ṭülen [10] altı zirâ’ ve tarafeyni birbirine tedâhül ile ‘arzen üç [11] bucuḳ zirâ’ terbi’an yigirmi üç zirâ’ cünba maḥalli [21a] [01] ve yine bir taraftan hâne-yi kebîriñ ḥaremi tarafı ve taraf-ı [02] âḥiri mezbûr ḳaşşâb ‘Oşmân Aĝa’nın bâĝçesi olan [03] maḥall ile maḥdûd ṭülen on yedi zirâ’ ve ‘arzen [04] dört terbi’an altmış sekiz zirâ’ ve sâlifü ’z-zikr [05] Çömllekçiler ḥammâmı câddesine küşâd olunan ḳapu [06] tarafı ṭülen yigirmi zirâ’ ve ‘arzen cânibeyni birbirine [07] tedâhül ile iki bucuḳ zirâ’ ki terbi’an elli zirâ’ [08] ‘arşasınıñ ḳadîmî ve senevî Humâ Ḥâtûn Vaḳfına [09] yüz seksen aḳça muḳâṭa’alı min ḥayşü ’l-mecmû’ [10] beş yüz yetmiş zirâ’ ‘arşa üzerinde mebnî ve mevcûd [11] birbiri fevḳinde iki bâb oṭa ve bir bâb ḳoṭra ve bir bâb [21b] [01] kebîr âḥûr ve müte’addid bi’r-i mâ’ ve zôḳâḳ ḳapusu [02] ve müştemilât-ı sâ’ire-yi ma’lûme ve eşcâr-ı müşmire [03] ve ĝayr-ı müşmireli bâĝçe ve ḳanavât-ı müsennâta tab’iyyet ile [04] hâne-yi kebîre cereyân éden mülk-i

mâ'ı lezîziñ fazlası [05] muhtevî yevmî bir buçuk aqça icâre-yi mü'ecceleye mütehammil olan [06] bir bâb mülk-i menzilimi hasbeten li 'llâhi 'l-kerîm ve taleben [07] li-merdâti rabbi 'r-rahîm vakf-ı şer'î-yi mü'ebbed [08] ve habs-i şarih-i mer'î-yi muhalled ile vakf u habs [09] ve vakf-ı evvelime zamm u ilhâk eyleyip şol vechile [10] ta'yîn-i şurût eyledim ki meblağ-ı mezkûr rehn-i kavî [11] ve kefil-i meylî yâhûd ikisinden biri ile 'alâ vechi [22a] [01] 'l-helâl istirbâh olunup hâşıl olan ribh [02] u nemâsı ve menzil-i mezkûruñ icâre-yi mü'eccelesi vakf-ı [03] evvelim icârât ve nemâsına zamm u ilhâk ile vakf-ı [04] evvelimde cârî olan şurût ve kuyûd bunda daği cârî [05] ola ve yine tebdîl ve tağyîr ve taklîl ve tekşîri [06] merreten ba' de uhrâ yed-i meşiyetimde ola déyü ta'yîn-i şurût [07] birle meblağ-ı mezkûr üç biñ gürüşü ve menzil-i mezkûru [08] bi-cümleti 't-tevâbi' ve 'l-levâhîk ve kâffetü 'l-menâfi' ve 'l-merâfîk [09] fâriğan 'ani 'ş-şevâğıl ve 'âriyen 'an emri muhill mütevellî-yi [10] mûmâ ileyh Mehmed Nebîl Bégefendi'ye teslîm eyledigimde [11] ol daği her birini başka başka ağız u kabz ve vakfiyyet [22b] [01] üzre taşarruf eylemişdir dedikde gıbbu 't-taşdıķı [02] 'ş-şer'î vâkıf-ı müşârun ileyh Hafîd Efendi hazretleri [03] mütevellî-yi mûmâ ileyh rücû' u imtinâ' da' vâsına [04] şurû' édip e'imme-yi kirâm-ı zevî 'l-ihtirâm [05] hazeratı beynlerinde olan bi 'l-cümle ihtilâfâta binâ'en [06] mevlânâ-yı mezbûr huzûrunda müterâfi'an ve her biri [07] mübteğâsınca faşl u hasma tâlibân olduklarında [08] mevlânâ-yı mezbûr daği cânib-i vakfi evlâ ve ahrâ görüp [09] 'âlimen bi 'l-hilâfi 'l-cârî beyne 'l-'ulemâ'i 'l-eslâf [10] 'alâ kavî men yerâhu mine 'l-e'immeti 'l-ecilleti 'l-eşraf [11] vakf-ı mezkûruñ evvelen şihhatine ve şâniyen lüzûmuna [23a] [01] hükm-i şahîh-i şer'î ve kazâ'en şarih-i mer'î [02] eyledigini mahallinde ketb ü tahtîr ba' dehu ma'añ mebu's-ı [03] emnâ'ı şer' ile meclis-i şer'e gelip 'alâ vuķu' ihi [04] inhâ ve takrîr etmegin ba' de 't-tenfîzü 'l-mu'teberu 'ş-şer'î [05] hükm-i mezbûr şahîh ve lâzım ve habs-i şarih-i mütehattim [06] olup min ba' d nakz u nakîze mecâl muhâl oldu. [07]

Fa-man baddalahu ba' da mâ-sami'ahu fa-innamâ ismuhu 'alâ 'llazîna [08] yubaddilûnahu inna 'llâha sami'un tahtîr'an fî gurrañi rabi'u [09] 'l-âhir li-sanañi hamsun va 'işrîn va mi'atayn va al¹⁴ [10]

'Âşir Efendi-zâde fahru 'l-müderrişini 'l-kirâm Mehmed Bahâ'e'd-dîn Efendi, [11] 'Âşir Efendi-zâde fahru 'l-müderrişini 'l-kirâm Mehmed Tâce'd-dîn Efendi, [12] Eşraf-ı kużât-ı kirâmdan Mehmed Memiş Efendi ibni Muştafâ, [23b] [01] Eşraf-ı kużât-ı kirâmdan kedhudâ es-Seyyid 'Ömer Efendi ibni Mehmed Memiş, [02] Eşraf-ı kużât-ı kirâmdan Mektûbî İbrâhîm Vesîm Efendi ibni İsmâ'îl, [03] Eşraf-ı kużât-ı kirâmdan Hâcî Ahmed Nürî Efendi ibni Mehmed, [04] Eşraf-ı kużât-ı kirâmdan Muştafâ Efendi ibni Hasan, [05] İmâm es-Seyyid Ahmed Şâkir Efendi ibni Feyzu'llâh, [06] Eşraf-ı kużât-ı kirâmdan Feyzu'llâh Reşîd Efendi ibni

¹⁴ 6 Mayıs 1810, Pazar.

Muştafâ, [07] Duḥānî Mehmed Şefkat Ağa ibni ‘Abdu’r-raḥmān, [08] Sofracı Ḥasan ibni ‘Oşmān, [09] eş-Şeyḫ İsmā‘îl Efendi ibni Ebū Bekr, [10] Mehmed Emīn Ağa ibni Süleymān, [11] [24^b] [01] Eşrāf-ı kuzāt-ı kirāmdan Kedḥudā es-Seyyid ‘Ömer Efendi ibni Mehmed Memiş, [02] Eşrāf-ı kuzāt-ı kirāmdan Mektübî İbrāhîm Vesīm Efendi ibni İsmā‘îl, [03] Eşrāf-ı kuzāt-ı kirāmdan Ḥābî Aḥmed Nūrî Efendi ibni Mehmed, [04] Eşrāf-ı kuzāt-ı kirāmdan Muştafâ Efendi ibni Ḥasan, [05] İmām es-Seyyid Aḥmed Şākîr Efendi ibni Feyzū’llāh, [06] Eşrāf-ı kuzāt-ı kirāmdan Feyzū’llāh Reşîd Efendi ibni Muştafâ, [07] Duḥānî Mehmed Şefkat Ağa ibni ‘Abdu’r-raḥmān, [08] Sofracı Ḥasan ibni ‘Oşmān, [09] eş-Şeyḫ İsmā‘îl Efendi ibni Ebū Bekr, [10] Mehmed Emīn Ağa ibni Süleymān. [11]

Sonuç

Gelir getiren malların vakfedilmesi bilinen bir durumdur. Hafid Efendi de mallarını vakfetmiştir; ancak ilaveten kitaplarını da vakfetmesi kayda değer bir harekettir. Reisülküttap Mustafa Efendi’nin kütüphanesine bıraktığı kitaplar tekrarlarıyla beraber 1238 cilt olup ardından Aşir Efendi’nin aynı kütüphaneye bağışlayıp hediye ettiği kitaplar tekrarlarıyla beraber 476 cilt kitapla 20 parça hat çalışması olup bunlardan 2 cildinin kaybolduğu, sonra Mehmed Hafid Efendi’nin aynı kütüphaneye hediye ettiği 501 cilt kitap olup bunlardan 5 cildinin kaybolduğu, bazı hayır sahiplerinin de 56 cilt kitap hediyesiyle beraber kütüphanenin toplam mevcudu 2264 cilt kitapla 20 parça hat çalışmasından ibaret olduğu ifade edilmiştir. Bu eserler Süleymaniye Kütüphanesinde araştırmacıların hizmetindedir. Bu kadar kitabın bağışlanması da kayda değer bir tutumdur.

Hafid Efendi’nin babası Mustafa Aşir Efendi’nin ölüm yıl dönümleri olan Şaban ayının 26’larında hafız olan her üç kişinin Aşir Efendi Kütüphanesi yanındaki türbede uzun günlerde bir, kısa günlerde iki gün dinleyenlere bir hatim okuması; bunlardan birinin Hz. Peygamber’in hayatını anlatıp Aşir Efendi’ye dua edip sevabının dinin önemli varlıklarına, büyük şahsiyetlerine ve akrabalara bağışlaması; üç kişiden duacıya bir akça, hatimci üç kişiye üçer akça, mevlid okuyana iki akça toplamda on iki akça yıllık otuz altı kuruş verilmesi; bu ayine katılanlara şeker, şerbet ve ardından yemek ikram edilmesi Hafid Efendi’nin vakıf mütevellisinden talebidir. Hafid Efendi, kendi vefatından sonra da aynı okuma ve ikramların devam ettirilmesini vasiyet eder. Ayrıca bunlardan artanların birinci dereceden evlatları arasında taksim edilmesini ister. Daha sonra kendi vakfının dedesi el-Hâc Mustafa Efendi Vakfına katılmasını buyurur. Bütün bu taleplerin yerine getirilmesi işini Hafid Efendi’nin babası Şeyhülislam Aşir Efendi’nin kızının oğlu olan Mehmed Nebil Efendi’ye vermiştir. Bugün bu işlemlerin yapıldığına dair bir bilgi bulunamamıştır.

Mehmed Hafid Efendi’ye ait 1220 (H.) tarihli Vakfiye’de İstanbul Hakimzade Ali Paşa Camii civarında 145,9 m² arsa ve arsa üzerinde 7 kapılı dükkân; aynı yerde 146,8 m² arsa ve arsa üzerinde işyeri; Üsküdar Bulgurlu Büyük Çamlıca’da 73520 m² arsa ve üzerinde çiftlik köşk ve bağlıklar; Kâğıthane’de 11028 m² arsa ve üzerinde çiftlik köşk ve bağlıklar vakfedilmiş, işletme talimatı sunulmuş; 1225 (H.) tarihli ikinci vakfiyede 3.000 kuruş; Ebu Eyyüb el-Ensari Mahallesinde 206,8 m² arsa ve bina; aynı mahallede 11 m² arsa ve cumba yeri; aynı mahallede 32,6 m² arsa; aynı mahallede 24 m² arsa, 180 akça ile Hüma Hatun Vakfına kirali 273,6 m² arsa ve çiftlik köşk vakfedilmiştir; ayrıca toplam 2264 cilt kitapla 20 parça hat çalışması vakfedilmiştir. Hafid Efendi’nin vakfettiği eserler hizmette iken yapılar ve arsaların akıbeti bilinmemektedir.

Mehmed Hafid Efendi, devletteki resmi görevlerinin yanında çeşitli eserler vererek Türk kültür tarihinde yerini almış bir şahsiyettir. Dil tarihi açısından da galat sözlükleri içinde en kapsamlı ve hacimli olanını hazırlayarak kendinden sonrakilere iyi bir örnek ve miras bırakmıştır. Devletten kazandığını çocuklarına bırakmakla beraber daha fazlasını vakıf kanalıyla milletinin hizmetine sunmuştur. Bu vakfiye de onun hayırseverliğinin bir ifadesi ve nişanesi olarak kalmış, vakfiyelerle ilgilenen kişiler için müracaat edilebilecek evsafı bir vesikadır.

Kaynakça

- Allah. (632). Bakara. Kur'ân-ı Kerim.
- Atsız, N. (1970). Hafid Efendi. Türk Ansiklopedisi (s. 312). içinde İstanbul: MEB.
- Berki, A. H. (1965). Vakfa dair yazılan eserlerle Vakfiye ve benzeri vesikalarda geçen İstılah ve Tabirler. Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Neşriyatı.
- Defter-i Kütübhâne-i Âşir Efendi [Aşir Efendi-Reisül Küttap Mustafa Efendi-Hafid Efendi Kütüphaneleri Fihristi]. (1306). Dersaadet: Mahmudiye Matbaası.
- Devri Hamidiye Fihristi, 00002. (1306 H.). İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi.
- el-Kürdi, M. N. (1996). Şer'î Ölçü Birimleri ve Fıkhî Hükümleri. İstanbul: Buruc.
- Erünsal, İ. E. (1992). Aşir Efendi Kütüphanesi. İslâm Ansiklopedisi (Cilt 4, s. 9). içinde İstanbul: TDV.
- Günay, H. M. (2012). Vakıf. İslam Ansiklopedisi (s. 475-479). içinde Ankara: TDV.
- Hafid Efendi Kütüphanesi Fihristi, 02722-002. (1280 H.). İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar.
- Hafid Efendi Kütüphanesi Fihristi, 02725. (1280 H.). İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar.
- Hafid, M. (1220 H., 1225 H.). Mehmed Hafid Efendi Vakfiyesi. , 00486. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi.
- İpşirli, M. (1992). Aşir Efendi. İslâm Ansiklopedisi (Cilt 4, s. 8-9). içinde İstanbul: TDV.
- Kaya, N. (2006). Hafid Efendi, Mehâh-ı Miyâh. İstanbul: Yıltım.
- Müslim. (875). Vasiyyet. Sahih. içinde
- Önder, S. Y. (2012). 14. Yüzyıldan Bugüne Türkiye Türkçesinde Toprak Ölçümü. Acta Turcica, 1, 62-79.
- Parmaksızoğlu, İ. (1952). Kazasker Mehmed Hafid, Sefinetü'l-Vüzera. İstanbul: Şirketi Mürettibiye Basımevi.
- Süreyya, M. (1996). Sicill-i Osmânî (Cilt 1). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Süreyya, M. (1996). Sicill-i Osmânî (Cilt 2). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Süreyya, M. (1996). Sicill-i Osmânî (Cilt 4). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Yılmaz, Y. (2014). Galatât-ı Hafid Efendi. Ankara: SAGE.